

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL 2021–2030 METŲ
PLĖTROS PROGRAMOS VALDYTOJOS LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO
MINISTERIJOS TEISINGUMO SISTEMOS PLĖTROS PROGRAMOS PATVIRTINIMO“
PROJEKTO (toliau - Projektas)
(TAP-21-1113; TAIS Nr. 21- 28524)

2021-09-01 Nr.
Vilnius

Projekto rengėjai: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: patvirtinti 2021–2030 metų teisingumo sistemos plėtros programą (toliau – TSPP), kuria siekiama įgyvendinti 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano 8.1 „Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą“ ir 8.2. „Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą“ uždavinius.

Dabartinė situacija: 2020 m. rugsėjo 9 d. Vyriausybė patvirtino 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą (toliau – NPP), kuriuo siekiama nustatyti pagrindinius ateinančių dešimtmetį valstybėje siekiamus pokyčius, užtikrinančius pažangą socialinėje, ekonominėje, aplinkos bei saugumo srityse, ir sutelkti finansavimo šaltinius šiems pokyčiams įgyvendinti. NPP inter alia yra numatyti teisingumo sistemos efektyvumo ir veiksmingumo didinimo bei bausmių vykdymo sistemos efektyvumo didinimo uždaviniai. Siekiant įgyvendinti šiuos NPP uždavinius buvo parengtas TSPP projektas.

Projekto esmė: Į TSPP projektą įtraukti uždaviniai, NPP priskirti teisingumo valstybės veiklos sričiai ir prisidedantys prie NPP siekiamo pokyčio teisingumo kaip valstybės veiklos srityje. Programoje taip pat dalyvauja teisingumo valstybės valdymo sričiai priklausančios nepriklausomos institucijos: Nacionalinė teismų administracija (NTA), Lietuvos Respublikos teismai, Generalinė prokuratūra (GP).

NPP 8.1. uždavinys – „Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą“

Uždavinio rodikliai:

1. Gyventojų, kurie pasitiki teismais, dalis, proc. (2025 m. – 45; 2030 m. – 50);
2. Lietuvos laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų skaičius 100 tūkst. gyventojų. (2025 m. – 150; 2030 m. – 140);
3. Didžiausias apylinkių teismų darbo krūvio nuokrypis nuo apylinkės teismų darbo krūvio vidurkio, proc. (2025 m. – 26; 2030 m. – 20);
4. Per 12 mėnesių nuo teismo nagrinėjimo pradžios įsiteisėjusių teismo sprendimų dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų dalis, proc. (2025 m. – 87; 2030 m. – 90);
5. Vartotojų sąlygų indeksas, balais (2025 m. – 60; 2030 m. – 62);
6. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos organizavime ir (ar) teikime dalyvaujančių subjektų ir paslaugų gavėjų, palankiai vertinančių sistemą, dalis, proc. (2025 m. – 86; 2030 m. – 90).

Problemos:

1 problema – Nesudaromos prielaidos teismų veiklai organizuoti, atsižvelgiant į besikeičiančius visuomenės poreikius. Spręstinės problemos priežastys (prioriteto tvarka):

- 1.1. Nesubalansuotas teisėjų darbo krūvis skirtinguose teismuose ir jų rūmuose;
- 1.2. Esamas finansavimo skyrimo modelis nesusietas su teismų, kaip nepriklausomų valdžios institucijų, teisiniu statusu ir poreikiais;
- 1.3. Didėjantis žmogiškųjų išteklių trūkumas teismuose;
- 1.4. Didelis teismų gaunamų bylų skaičius;
- 1.5. Teismų infrastruktūra neužtikrina teisingumo vykdymo proceso poreikių;
- 1.6. Ekspertinių tyrimų terminai ištesia ikiteisminio tyrimo ir teismo procesą.

Priemonės, kuriomis sprendžiama problema:

1. Didinti teismų sistemos veiklos organizavimo efektyvumą (šalinamos 1.1, 1.2, 1.3 priežastys) (koordinatorius – NTA);
2. Užtikrinti sąlygas teismų veiklai, plėtoti technologijas (šalinama 1.5 priežastis) (koordinatorius – NTA);
3. Tobulinti teismo proceso teisinį reguliavimą (šalinama 1.4 priežastis);
4. Didinti ekspertinių tyrimų atlikimo efektyvumą (šalinama 1.6 priežastis).

2 problema – Nepakankamai kokybiška ir nepagrįsta įrodymais teisėkūra. Spręstinės problemos priežastys (prioriteto tvarka):

- 2.1. Netinkamas ir nenuoseklus teisėkūros proceso vykdymas;
- 2.2. Sprendimai nepakankamai grindžiami įrodymais – numatant keisti teisinį reguliavimą neatliekamas jau galiojančio teisinio reguliavimo poveikio ex post vertinimas.

Priemonės, kuriomis sprendžiama problema:

5. Įveiklinti galiojančio teisinio reguliavimo poveikio ex post vertinimą (šalinamos 2.1., 2.2. priežastys).

3 problema – Ne itin kokybiškos teisinės paslaugos ir nepakankamai efektyvi teisių apsauga. Spręstinės problemos priežastys (prioriteto tvarka):

- 3.1. Ne itin kokybiška ir efektyvi teisinė pagalba;
- 3.2. Asmens duomenų ir privatumo apsaugos užtikrinimo trūkumai;
- 3.3. Neveiksminga žalos kompensavimo asmenims sistema;
- 3.4. Sudėtinga ir sunkiai suprantama antstolių vykdymo išlaidų dydžių ir notarų atlyginimo įkainių nustatymo tvarka bei kriterijai.

Priemonės, kuriomis sprendžiama problema:

6. Modernizuoti teisinės apsaugos procesus (šalinamos 3.1. ir 3.2. priežastys).
7. Tobulinti teisinių institucijų paslaugas (šalinamos 3.3. ir 3.4. priežastys).

4 problema – Silpniau nei daugumoje kitų ES valstybių užtikrinama vartotojų apsauga. Spręstinės problemos priežastys (prioriteto tvarka):

- 4.1. Vartotojų apsaugos institucijų pajėgumai neatitinka gaunamų vartotojų kreipimųsi kiekio;
- 4.2. Ribotas visuomenės švietimas vartotojų apsaugos srityje.

Priemonės, kuriomis sprendžiama problema:

8. Didinti vartotojų teisių apsaugos sistemos efektyvumą (šalinamos 4.1. ir 4.2. priežastys)

5 problema – Lietuvoje taikoma baudžiamoji politika orientuota į griežtą baudimą. Spręstinės problemos priežastys (prioriteto tvarka):

- 5.1. Baudžiamoji teisė pasitelkiama ne kaip krašutinė (ultima ratio), bet kaip pagrindinė priemonė susidariusioms problemoms spręsti;
- 5.2. Dažnai skiriamos ilgai trunkančios laisvės atėmimo bausmės ir neefektyviai taikomos alternatyvios laisvės atėmimui bausmės;
- 5.3. Prokurorų kompetencijos ugdomos neatsižvelgiant į nusikalstamų veikų specifiką ir prioritetines bylas;

Priemonės, kuriomis sprendžiama problema:

9. Didinti baudžiamosios politikos veiksmingumą (šalinamos 5.1. ir 5.2. priežastys)

10. Kelti specializuotų prokurorų kvalifikaciją prioritetinėse srityse (šalinama 5.3 priežastis) (koordinatorius – GP)

NPP 8.2. uždavinys – „Didinti bausmių vykdymo sistemos efektyvumą“

Uždavinio rodikliai:

8.2.1. Asmenų, grįžusių į laisvės atėmimo vietas, dalies mažėjimas, proc. (2025 m. – 22,2; 2030 m. – 19,8);

8.2.2. Asmenų, per metus lygtinai paleistų iš laisvės atėmimo vietų, dalis, palyginti su bendru paleistų asmenų skaičiumi, proc. (2025 m. – 50; 2030 m. – 60).

Problemos:

6 problema – Bausmių vykdymo sistema neskatina nuteistųjų keisti kriminalinio pobūdžio įpročių. Spręstinos problemos priežastys (prioriteto tvarka):

6.1. Didžioji dalis infrastruktūros netinkama laisvės atėmimo bausmėms vykdyti;

6.2. Fragmentuota nuteistųjų resocializacija ir socialinė pagalba suimtiesiems;

6.3. Kvalifikuoto personalo trūkumas.

Priemonės, kuriomis sprendžiama problema:

11. Modernizuoti bausmių vykdymo sistemos infrastruktūrą (6.1 priežastis)

12. Optimizuoti nuteistųjų resocializacijos ir pagalbos suimtiesiems sistemą (6.2 priežastis)

13. Optimizuoti bausmių vykdymo sistemos personalo skaičių ir kelti jo kvalifikaciją (6.3 priežastis)

TSPP įgyvendinimui yra numatyta 84 000 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų:

8.1 uždaviniui – 27 000 tūkst. eurų (iš jų priemonių koordinatorių priemonėms: 18 400 tūkst. eurų NTA priemonėms ir 400 tūkst. Eur GP priemonėms);

8.2 uždaviniui – 57 000 tūkst. eurų

Derinimas: Pirminį TSPP projektą parengė darbo grupė, kurioje dalyvavo Teisingumo, Vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų, Generalinės prokuratūros, Nacionalinės teismų administracijos, Lietuvos advokatūros, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos ir Kalėjimų departamento atstovai. Pirminis Projektas buvo teiktas derinti suinteresuotoms institucijoms bei Finansų ministerijai.

Pagal pirminiam Projektui gautas suinteresuotų institucijų, Finansų ministerijos pastabas, taip pat Centrinės projektų valdymo agentūros ekspertines pastabas iš esmės atnaujintas TSPP pateiktas derinti dalyvaujančioms ir suinteresuotoms institucijoms, Nacionalinio pažangos plano horizontaliųjų principų koordinatoriams bei Nacionalinės darbotvarkės kovai su korupcija koordinatoriui Specialiųjų tyrimų tarnyba. Pastabų pateikė Specialiųjų tyrimų tarnyba, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija ir Aplinkos ministerija. Į daugumą gautų pastabų buvo atsižvelgta (pastabos į kurias neatsižvelgta išdėstytos derinimo pažymoje).

Taip pat buvo vykdytas Projekto viešas aptarimas (nuotoliniu būdu) kuriame dalyvavo daugiau kaip 70 institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovų.

Patobulintas Projektas teiktas derinti Finansų ministerijai ir Vyriausybės kanceliarijai. Vyriausybės kanceliarija darbo tvarka pateikė pastabų dėl TSPP struktūros, į kurias buvo iš esmės atsižvelgta. Finansų ministerija pritarė Projektui su sąlyga, kad Plėtros programos projektas bus patikslinta pagal pateiktas kritines pastabas ir pagal galimybes bus atsižvelgta į pateiktas rekomendacinio pobūdžio pastabas.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektas neprieštarauja Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Vyriausybės kanceliarijos Strateginių kompetencijų grupė pagal kompetenciją teikia šią pastabą Projektui:

Pažymėtina, kad plėtros programos III skyriuje „Priemonių sąrašas“ prie priemonės „Įveikinti galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimą“ Vyriausybės kanceliarijos, kaip įgyvendinime dalyvaujančios institucijos, įrašymas nebuvo derintas su Vyriausybės kanceliarija, todėl prašytume Teisingumo ministerijos pagrįsti, kodėl atsirado poreikis, kad įgyvendinime dalyvautų Vyriausybės kanceliarija (Finansų ministerijos siūlymas ir argumentai nėra pakankamai pagrįsti ir nesusisiję su įgyvendinime dalyvaujančios institucijos mandatu) bei paaiškinti kokio indėlio Teisingumo ministerija tikisi iš Vyriausybės kanceliarijos įgyvendinant šią priemonę.

Projektą siūlome teikti į **Tarpinstitucinį pasitarimą.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas